



ALFRED DE MUSSET'İN "MAYIS GECESİ" ŞİİRİNİN ABBAS SEHHET SANATINA ETKİSİ

The Influence Of Alfred De Musset's "The May Night" Poem On Abbas Sehhet's Literary Art

Doç.Dr. Afina BARMANBAY

Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Kars, Türkiye.

ORCID ID: 0000-0001-8038-6668



ÖZET

19. yüzyılda dünyayı etkisi altına almayı başaran Fransız edebiyatı, özellikle romantizm akımına mensup Türk şair ve yazarlara ilham kaynağı olmuştur. 20. yüzyılın başlarından itibaren dünya edebiyatından yapılan çeviriler, hızla gelişmeye başlayan Azerbaycan edebiyatının yenileşmesine ve zenginleşmesine önemli katkı sağlamıştır. Bu bakımdan Alfred de Musset (1810-1857), Türk edebiyat camiasında ses getiren şairlerdendir. Azerbaycan romantik edebiyatının önde gelen temsilcilerinden Abbas Sehhet, Musset'in "La Nuit de Mai" (Mayıs Gecesi) şiirinin serbest çevirisini yapmıştır. Bunun yanı sıra Sehhet'in "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı orijinal eseri şekil, içerik ve üslup bakımından Azerbaycan edebiyatında bir ilkti; fakat bu eserin "Mayıs Gecesi"nden ilham alınarak yazıldığı pek bilinmemektedir.

Çalışmamızda; Abbas Sehhet'in çeviri sanatındaki profesyonelliği ve Alfred de Musset'in "Mayıs Gecesi" şiirine yaptığı serbest çeviri üzerinde durulmuştur. Sehhet'in bu çeviriden bağımsız şekilde yazdığı "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" eseri incelenmiş ve Azerbaycan edebiyatına katkısı ele alınmıştır. Alfred de Musset'in "Mayıs Gecesi" şiiri, Abbas Sehhet'in bu şiire yaptığı serbest çeviri ve "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı eser karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Abbas Sehhet, Alfred de Musset, "Mayıs Gecesi", "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli".

ABSTRACT

The French literature that managed to influence the world in the 19th century was a source of inspiration especially for Turkish poets and writers of the Romanticism movement. Numerous translations from the world literature that started at the beginning of the 20th century significantly contributed to the renewal and enrichment of the rapidly developing Azerbaijani literature. In this respect, Alfred de Musset (1810-1857) is one of the poets who influenced the Turkish literary community. Abbas Sehhet, who is one of the leading representatives of Azerbaijani romantic literature, made a free translation of Musset's poem "La Nuit de Mai" (The May Night). In addition, Sehhet's original literary work called "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" (Poet, Poetic Muse and Townsman) was the first of its kind in Azerbaijani literature in terms of its form, content and style, but it is not widely known that this literary work was inspired by "The May Night".

In our study, Abbas Sehhet's professionalism in terms of the art of translation and the free translation of Alfred de Musset's "The May Night" poem are dwelled upon. Sehhet's literary work called "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" that was written independently of this translation and its contribution to Azerbaijani literature are studied. Alfred de Musset's "The May Night" poem, Abbas Sehhet's free translation of this poem and his literary work called "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" are evaluated by means of comparison.

Keywords: Abbas Sehhet, Alfred de Musset, "Mayıs Gecesi" (The May Night), "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" (Poet, Poetic Muse and Townsman).

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere 18.-19. yüzyıllar Fransız kültürel hareketi sadece Batı'yı değil neredeyse bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Fransız kültürü, Rusya saraylarında bile tarihin hiç bir döneminde görülmediği kadar hâkim olmuştur. 19. yüzyıl Fransız edebiyatının dünya edebiyatına eşsiz etkisi, Türk edebiyatında da açıkça görülmektedir. Bu dönem itibarıyla edebiyatın yenileşmesi ve zenginleşmesi için Batı edebiyatından çeviriler yapılmaya başlanmıştır. İlk olarak İbrahim Şinâsi, çeşitli Fransız şairlerden yapmış olduğu manzum çevirileri 1859'da küçük bir kitapta toplar (Gariper, 2018: 14). Azerbaycan edebiyatına bakacak olursak, Abaskulu Ağa Bakıhanov'un (1794-1847) daha erken tarihlerde yazmış olduğu "Meclis-i Fireng" adlı iri hacimli manzumesi dikkat çeker. İsmail Bey Gutgaşını (1806-1861), "Raşit Bey ve Saadet Hanım" eserini Fransızca yazar. "Doğu edebiyatında Türklerin Moliere'i olarak adlandırılan" (Uygur, 2003: 148) Mirza Fethali Ahundzade (1812-1878), "Müsyö Jordan ve Derviş Mesteli Şah" komedisiyle yeni dönem edebiyatına ilk batılı karakter - bitki bilimcisi Fransız Jordan'ı getirir. Bu eser, 1886'da Paris'te "L'Alchimiste" adıyla yayınlanır. Fransa'da başlayan ve tüm Avrupa'yı sarsan 1848 ihtilaliyle ilişkilendirilen "Monsieur Jourdan", güldürü unsurlarıyla

birlikte eğlenceli ve başarılı bulunur (Uygur, 2016: 398-399). Ahundzade'nin "Lenkeran Hanının Veziri" adlı komedisi 1883'de "L'aventure du vizir du Khan de Lenkeran" adıyla Fransızcaya çevrilir ve bu yıllardan itibaren yazarın birçok piyesi Paris'te yayınlanır.¹

Azerbaycanlı aydınların Paris'e ulaşmak arzusu, 19. yüzyılın sonlarından itibaren gerçekleşir (Əliyev, 2013: 303). Şöyle ki, ünlü düşünür Mehmed Ağa Şahtatlı (1846-1931) bir müddet Paris'te yaşar ve Sorbonne Üniversitesinde çalışır. Kamran Aliyev'in ifade ettiği gibi, edebiyatta ise bu, Memmed Sait Ordubadi'nin (1872-1950) "İki Çocuğun Avrupa'ya Seyahati" ve "Bedbaht Milyoncu veyahut Rızakuluhan Firengimeab" gibi eserlerinde gerçekleşir (Əliyev, 2013: 303). Aslında bu edebî ilişkilerin tek taraflı olduğu pek söylenemez. Barthelmy d'Herbelot de Molainville (1625-1695), Jean Chardin (1643-1713), Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), Alexandre Dumas (1802-1870) gibi Fransız aydınlar Azerbaycan sahasına ilgi duymuş, eserlerinde Azerbaycan şairlerinden bahsetmişlerdir (Əliyev, 1998: 4).

Türk aydınları etkileyen Fransız sanatkarlardan biri de şair, nasir ve oyun yazarı, derin ve samimi fikirler içeren eserleriyle okurların zihnine bir gençlik şairi olarak giren Alfred de Musset'tir. Alfred de Musset, "*Fransız edebiyatında Victor Hugo ve Lamartine ile birlikte romantik akımın üç büyük şairlerinden biridir*"; Musset, "*Victor Hugo, Lamartine ve Shakespeare'den sonra kendisinden en çok şiir tercümesi yapılan dördüncü Batılı şairdir*" (Kolcu, 2006: 14, 153). Türk edebiyatında Musset'in en çok ilgi gören ve nazireler yazılan şiiri "Yâd Et" eseridir². Azerbaycan edebiyatında "Yâd Et" adlı nazireler zinciri, ayrıca bir konudur, hatta edebî çığırdır denilebilir.³ Bunun yanı sıra Musset'in 1835'te yazdığı *La Nuit de Mai (Mayıs Gecesi)* adlı şiiri de Türk edebiyatında yankı uyandırmıştır. Tevfik Fikret'in *Perî-i Şî'rime* adlı eserini (Fikret, 2019: 197) Musset'ten ilham alarak yazdığı hakkında görüşler vardır (Uçan, 2009: 206-211). Kenan Akyüz; Fikret'in bu şiirinde Musset'in "Mayıs Gecesi"nden etkilenme derecesini "*Bütün bunlar, yalnız Fikret'in şiirindeki duygu ve hayal âlemine bir serpinti hâlinde giren etkilerdi*" diye yorumlar, bu şiirlerin dış kuruluş, romantik yapı, şekil ve kompozisyon olarak farklı olduğunu belirtir (Akyüz, 1947: 182). Azerbaycan Romantik edebiyatının öncülerinden Abbas Sehhet'in ünlü "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı eserinin ise Musset'in *La Nuit de Mai (Mayıs Gecesi)* adlı şiirinden esinlenerek yazıldığı dikkatlerden uzak kalmaktadır (Barmanbay, 2020: 47). "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı eser, ilk defa 1916 yılında dört parça hâlinde *Açık Söz* gazetesinin 4, 5, 6 ve 7 Haziran 228, 229, 230 ve 231. sayılarında yayınlanmıştır. Daha sonra *Maarif ve Medeniyet* dergisinin ikinci sayısında (Şubat 1923) Salman Mümtaz'ın takdim ettiği bir nüsha esasında "*Şair ve Şiir Perisi*" başlığıyla, ayrıca "*Abbas Sehhet'in basılmamış manzumesi*" notuyla yayınlanmıştır (Sihhet, 1935: 43; Səhhət, 2005: 393-397 ve 411). Bu yayında eserin adındaki "Şehirli" sözü ve içerikteki bazı parçalar eksik kalmıştır. Görünen o ki, Mümtaz'ın dergiye takdim ettiği nüsha, eserin tamamlanmamış versiyonudur. Şairin eserleri kitap hâlinde ilk defa vefatından sonra 1935 yılında yayınlanmıştır. Kitabı yayına hazırlayan Aliabbas Müznip, eseri eksiksiz şekilde, fakat "Şair ve Şiir Perisi" adıyla yayınlamıştır (Sihhet, 1935: 33)⁴.

Böylece, Sehhet, "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı orijinal eserini ilk defa 1916 yılında yayınlanmıştır. Hüseyin Sadık tarafından takdim edilen "Mayıs Gecesi" adlı çeviri eseri ise şairin ölümünden sonra, 1923 yılında *Maarif ve Medeniyet* dergisinin ilk sayısında yayınlanmıştır. "Mayıs gecesi", Alfred de Musset'in ünlü "La Nuit de Mai" şiirinin serbest çevirisidir.

2. "MAYIS GECESİ" ("LA NUIT DE MAI") ŞİİRİ ABBAS SEHHET'İN SERBEST ÇEVİRİSİNDE

Edebî ilişkilerin güçlenmesi, edebiyatın gelişmesine hizmet eder. Bu bilinçle 20. yüzyıl başlarında dünya edebiyatından pek çok eserler çevrilerek Azerbaycan edebiyatına ve okuyuculara kazandırılmıştır. Bu işi yapanlar, özel çevirmenler değil, bilim insanları, şair ve yazarlardır. Azerbaycan Romantik edebiyatının öncülerinden Abbas Sehhet, bu dönemde çeviri işine en çok önem veren Azerbaycanlı şairlerdendir. Hatta Abbas Sehhet, döneminin en iyi şiir çevirmenidir denilebilir. Ferhat Ağazade, Türk şuarası arasında Mirza Abbas'ın tercümesi gibi düzgün bir tercümeye rastlamadığını belirtmiştir (Səhhət, 1976: 216). Sehhet, daha 1905 yılına kadarki dönemlerde Victor Hugo (1802-1885), Alfred de Musset (1810-1857), Sully Prudhomme (1839-1907), Jean Rameau (1858-1942) gibi Fransız şairlerin eserlerinden yaptığı çevirileri "yeni şiir"e örnek parçalar gibi sunmuştur. Sehhet, kendisi de aynı tarzda şiirler yazarak "yeni romantik şiirin ilk örneklerini" (Talibzadə, 1978: 19) meydana getirmiştir. Bununla da yetinmeyip 1905 yılında "*Taze Şiir Nice Olmalıdır?*" (Səhhət, 2005: 243-244) adlı ilk makalesini yazmıştır. Dolayısıyla Abbas Sehhet, "*Azerbaycan'da*

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Erdoğan Uygur (2016).

² Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Ali İhsan Kolcu (2006).

³ Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Afina Barmanbay (2021).

⁴ 1935'te yayınlanan bu kitapta şairin "sihhat" anlamındaki mahlası "Sehhet", "Sihhet" olarak geçmektedir.

'klasik' şiir anlayışından uzaklaşma sürecinde batılı anlamdaki 'yeni şiiri' şekillendiren" (Morkoç, 2018:192) şairlerdendir.

Abbas Sehhet; İ.A. Krilov, M.Y. Lermontov, A.S. Puşkin, S.Y. Nadsoy gibi pek çok Rus şairlerin, Victor Hugo, Jan Ramo, Alfred de Musset gibi Fransız şairlerin, A. Sereteli, N. Barataşvili gibi Gürcü şairlerin, bunun yanı sıra J.W. Goethe gibi sanatkarın eserlerinden çeviriler yapmıştır. Sehhet, "Mağrip Güneşleri" adı altında çeviri eserlerinin birinci cildini ilk defa 1912'de yayınlamıştır. Şair, kitabına yazdığı Mukaddeme'de çeviri sanatının öneminden ve edebiyat tarihine katkılarından bahsetmiştir. Sehhet'e göre, Rus edebiyatının bu derecede kemale ermesinin sebebi, eski Roma ve Yunan edebiyatını kendi dillerine tercüme etmeleriyle ilintilidir. Rus edebiyatına aşina olanlar, Puşkin ve Lermontov eserlerinde Byron mektebinin ne kadar etkisi olduğunu bilirler. Sehhet, lafı uzatmadan doğrudan konuya geçerek şöyle anlatmıştır: "*Ve lakin bizler ise, her şeyde olduğumuz gibi, edebiyatımızda da hemen hemen Orta Çağlardaki döneme yakın bir durumda kaldık. Bunun yegâne sebebi o ki, Avrupa lisanlarına aşina olanlarımız Türkçe bilmeye tenezzül etmemişler, aynı zamanda Türkçe kâmil bilen şairlerimiz ecnebi lisanlarını öğrenmeye itina etmemişler. Bu yüzden o mahdut daireden kenara çıkmadık*" (Sehhet, 2005: 264). Sehhet, Avrupalıların Arapça ve Farsça eserleri kendi dillerine çevirip faydalandığı hâlde, Türklerin neden Avrupa edebiyatını çevirip öğrenmediğini sorgular. "*İlim, hiçbir milletin malı değildir! Kim sahiplenmek isterse onundur*" (Sehhet, 2005: 264). Bu düşüncelerden yola çıkan Sehhet, yabancı dil bilmeyen şairlere ilham kaynağı oluşturması, yeni konularda nazireler yazılması, Azerbaycan edebiyatının zenginleşmesi ve gelişmesi dilekleriyle Rus ve Avrupa edebiyatından çeviriler yapmaya konulmuştur. Çeviriler, Abbas Sehhet'in edebî faaliyetinin yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Mir Celal, Sehhet'in Batı şiirinden getirdiği örneklerle Azerbaycan edebiyatını zenginleştirdiğini ve Avrupa şiirine ilgi uyandırdığını belirtmiş; Azerbaycan şiirinin üslup ve teknik yönünden yenilenmesindeki rolüne değinmiştir (Mir Celal, 1935: 17). Alfred de Musset'in "La Nuit de Mai" ("Mayıs Gecesi") şiiri, bu kategoride değerlendirilecek eserlerin başında gelmektedir. Alfred de Musset eserlerine, bir ömür boyu kaçınılmaz acılardan kurtulmak için çaresizce çabalayan insanoğlunun hisleri hâkimdir; bu hisler, "*bir gölge gibi şairi sonsuza dek takip eder*" (История зарубежной литературы XIX века, 1964: 186). Romantizm fikir akımının özelliklerinden olan çelişkili ruh hâlleri, dünya edebiyatında olduğu gibi Azerbaycan sahasında da görülmektedir. Azerbaycan romantiklerinin sergiledikleri çelişkili ruh hâllerinin bu yönüyle Avrupa romantizmini hatırlattığına dikkat çeken Ali Erol, aradaki farkı şöyle ifade eder: Benzer "*siyasi, dini, kültürel anlamda derin bir huzursuzluk, maraziyet ve melankoli*" süreci yaşanmış olsa da, "*Azerbaycan edebiyatındaki melankoli ve santimentalizm hiçbir zaman nihilist duygulara dönüşmemiş, gelecek umudu hiçbir zaman tam olarak kaybedilmemiştir*" (Erol, 2017: 55-56). Bu bakımdan Abbas Sehhet eserleri daha çok dikkat çekmektedir. Sehhet, eserlerinde toplum ile muhit arasındaki çelişkileri ve bu çelişkileri aradan kaldırmanın yollarını göstermeye çalışmıştır. "Şair, Şiir Perisi ve Şehirli" adlı eseri, "*bu mühim muasır problemin halli bakımından Sehhet yaratıcılığının en yüksek zirvesini teşkil eder*" (Talibzadə, 2005: 16).

Şair ile İlham Perisi (Şiir İlahesi) arasında diyalog biçiminde sunulan "La Nuit de Mai" şiirini Musset, 1835'de yazmıştır. Eserin ana teması acıdır, asıl konusu ise yaratma ihtiyacıdır (URL 2). Bu acı, aşk acısının ötesindedir. Derin acıyı metin boyunca gözyaşları, inilti, yalnızlık, fedakârlık takip etmektedir. Abbas Sehhet, "Mayıs Gecesi" (Sehhet, 2005: 393-397) adlı serbest çevirisinde eserin konusuna ve ana fikrine sadık kalmıştır. Şiirin "Mayıs Gecesi" adlı serbest çevirisinde, şiirin orijinalindeki gibi, ulu şairlerin ve ediplerin insanlığı ve genç nesli adeta ciğerlerinin kanlarıyla beslediği fikrine ağırlık verilmiştir. Bir örnek parçaya dikkat edersek, Musset'in hassas şair kalbinin inceliklerinin nasıl titizlikle aktarıldığını ve çevirinin ne denli başarılı olduğunu görebiliriz:

Saka kuşunun hâlini et şairim, ezber,

Eyler bele reftar⁵ ulu şairler, edipler.

Negs etmeyerek⁶ sözleri üstünde dururlar,

Nev-i beşeri hun-i ciğerle doyururlar.⁷ (Sehhet, 2005: 397)

Abbas Sehhet eserlerinin 2005 baskısında "Mayıs Gecesi" şiirinin ilk bendinin son iki dizesi eksik kalmıştır:

Gel, şairim, al berbeti⁸ çal,öp beni, okşa,

⁵ Reftar – hareket.

⁶ Negs etmeyerek – sözünden dönmeyerek.

⁷ İnsanları ciğerlerinin kanyla beslerler.

⁸ Berbet – ut tipli aletler ailesine mensup telli bir çalgıdır.

Yaz feslidir, afaka bakıp eyle temaşa.

Açmış yeşil ormanda güzel türlü çiçekler,

Gülden güle kalkıp konur elvan kelebekler.

Gök saf, su şeffaf, gülür gonca kılgül,

Yapraklı budaklarda ötür, gör, nece bülbül. (Səhhət, 2005: 393)

Daha önceki yayınlarda bu bendin son iki dizesi şöyledir:

Alkışlayır âlem, hamı, bu taze hayatı,

Sen de meni öp, başla o şirin negamatı⁹ (Sihhət, 1935: 257; Səhhət, 1976: 190).

Abbas Sehhet, şiiri serbest şekilde çevirdiği için Azerbaycan edebiyatına daha fazla katkı sağlayıp etkin olması adına eserdeki bazı ayrıntıları çıkarmış veya değiştirmiştir. Şiir İlahesi'nin monoloğunda anlatılan Hristiyan ayinleri ve yunan mitolojisiyle ilgili kısımlar, ayrıca Fransa, İtalya, Yunanistan, İskoçya gibi yer adları (URL 1; URL 2), Sehhet'in serbest çevirisinde kullanılmamıştır. Ayrıca orijinal eserdeki Pelikan kuşu efsanesi, çeviride Saka kuşu olarak verilmektedir. Böylece Abbas Sehhet, bu serbest çeviriyle Musset'in eserinin Azerbaycan okuyucusu tarafından daha kolay kabul edilmesini ve çevirinin edebiyatseverlerin zevkini okşamasını temin etmiştir.

3. “ŞAIR, ŞİİR PERİSİ VE ŞEHİRLİ” ESERİ

Eserin ana teması olan bir vatandaş şairin vatan karşısındaki sorumluluğu, sosyal kederi ve fedakârlığı, ayrıca romantizmde önemli yeri olan tiyatro sahneleri, “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” manzumesinin güçlü özelliklerindendir. En önemli husus ise, ister yapı isterse de konu itibarıyla olsun, bu tarzdaki eserin Azerbaycan'da bir ilk oluşudur. Başta Alfred de Musset'in “Mayıs Gecesi” olmak üzere, dünya edebiyatında bu konuda pek çok şiir yazılmıştır. Rusya ve hegemonyası altındaki bölgelerde Mihail Lermontov'un (1814-1841) “Gazeteci, Okucu ve Yazar”, Nikolay Nekrasov'un (1821-1878) “Şair ve Vatandaş”, Hovhannes Tumanyan'ın (1869-1923) “Şair ve Rûbab” gibi eserleri buna örnek teşkil etmektedir. Sovyet döneminde Abbas Sehhet'in “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” eseri orijinal eser gibi değerlendirilse de Nekrasov ve Tumanyan'dan etkilenmeler üzerinde durulmuştur (Talibzadə, 1955: 93-99). Hâlbuki Sehhet, Musset'in aynı konudaki eserinin Fransızcadan çevirisini bile yapmıştır. Orijinal eser dururken Rus ve Ermeni şairlerden etkilenme üzerine yapılan yorumlar, Sovyet siyaseti gereğince olmakla birlikte Musset'in eserine ulaşamamaktan kaynaklanabilir. Buna rağmen eserlerinde, özellikle “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” manzumesinde Sehhet'in Fransız santimentalizminden etkilendiği belirtilmiştir (Talibzadə, 1955: 92; Mir Cəlal, 1935: 17).

Tür olarak “poema” adlanan “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli”, nazımla yazılsa da arada düz yazı ile açıklamalar verilmiştir. Abbas Sehhet bu eserle “*kendi edebî manifestosunu ilan etmiş, dönemin keskin, karmaşık mücadelelerinde*” kendi tarafını belli etmiştir (Talibzadə, 2005: 16). Eserde şair, geleneksel bir konu olarak seçtiği “vatan ve vatandaşlık meseleleri” ile yetinmez, yeni tip kahramanı şiirsel bir dille açıklar (Vəliyev Köprülü, 1999: 89). “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” manzumesi her ne kadar orijinal bir eser olsa da Musset'in “La Nuit de Mai” (Mayıs Gecesi) adlı şiirinden etkilenme, şiirin yapısında ve özellikle başlangıcında hissedilmektedir. Her iki eserin ana fikri fedakârlık olsa da Sehhet'te konunun merkezinde duran vatandır. Eserde Şiir Perisi, “*güzel bir kız suretinde nurani bir gölge*” (Səhhət, 2005: 87) gibi zuhur eder ve santuru şaire takdim eder. “Mayıs Gecesi”ndeki musiki aleti, “berbet” adlı başka tür musiki aletidir. “Mayıs Gecesi”nden farklı olarak Sehhet'in eserinde sosyal sorunların gündeme getirilmesi amacıyla bir Şehirli karakteri de yaratılmıştır. Adından görüldüğü gibi, eserde üç karakter vardır: Şair, Şiir Perisi ve Şehirli. İlk diyalog; Şair ile Şiir Perisi arasında geçer. Şiir Perisi, baharın gelişyle canlanan tabiat levhalarını gösterip şairi ilhama çağırır, ondan bir nağme, gazel yazmasını ister. Bu daveti reddeden şair oldukça karamsardır. Şair, Şiir Perisi'ne sitem ederek ona uyduğu için parasız pulsuz kaldığını söyler; o olmasaydı şimdi tüccar ya da molla olup yaşamını daha rahat sürdürebilirdi ve halk arasında da daha saygın olurdu. Millete nasıl hayrı dokunacağını kestiremeyen Şair, şairliği terk ettiğini söyler. Şiir Perisi, şaire dünyanın fani olduğunu, hayatın anlamının manevi-ruhani hazlardan oluştuğunu söyler. Şiir Perisi, bu dünyada asıl mükâfatın ne olduğunu şöyle ifade eder:

⁹ Negamat – nağmeler.

Sen mükâfatını insanlığa hizmette ara,

Ebedi zevki, teselliyi hakikatte ara. (Səhhət, 2005: 90)

Şehirli karakteri ise sanki şairin hayallerini göklerden yere indirir, ayaklarını yere bastırır. Şair ile Şehirli arasında geçen diyalog, Şair'in zihnini açmaya yardımcı olur:

Menfaat vermeği bildikte, bacardığıda¹⁰, sana —

Borç değil mi edesin nefl-i hizmet¹¹ vatana?

Ananın derdine evladı şerik olmaz mı?

Ananın hâli vahim olsa, oğul solmaz mı?

Vatan uğrunda gerek şehs¹² fedakâr olsun,

Böyle mevsimde yatan kimselere ar olsun. (Səhhət, 2005: 92-93)

Şair, kendisinin koca bir millete yol gösterecek kapasitede olmadığını söylerken Şehirli şöyle bir açıklama yapar:

Tarz-ı tahrirde ben söylemirem nadirsin,

Deyirem yazmaya madem sen ki kadirsin,

Ne gerektir yazasın faidesiz¹³ nağme, gazel,

Yok mu gönlünde meğer gizli, büyük, millî emel?

İşte öz fikrini ibraz ederek mümtaz ol!

Laegel¹⁴ millet ile nalede hemâvaz¹⁵ ol!

Sayılırsın vatan evlatlarının bir ferdi,

Vatan, imdadına işte çağırır her ferdi.

Ya er ol, ortaya çık, gel kömek¹⁶ et gardaşına,

Ya gidip evde otur, hem de leçek¹⁷ sal başına. (Səhhət, 2005: 93)

Anavatan, kalbinde millî ameller yatan her bir kişiyi, faydasız işleri bırakıp gücü yettiğince hayırlı evlat olmak için çalışmaya çağırır. Bu yüzden Şehirli, meydana çıkıp vatan evlatlarına, yani kardeşlerine yardım etmesi için şairin millî duygularını tetiklemeye, durumu şeref meselesi hâline getirmeye çalışır. Şair kendisinden vatanın dertlerini, halkın problemlerini anlatan sosyal içerikli eserler yazmayı talep eden Şehirli'ye şöyle cevap verir:

Sözlerin haktır, evet, zannederim arıfsın,

Lakin ahval-i muhite yegin¹⁸ az vâkıfsın.

Vatana, millete sanma değilim dildade¹⁹,

Yazmak olmaz fakat olmazsa kalem azade,

Hakka, namusa, necata, kaleme ant olsun,

Arşa, ferşe²⁰, güneşe, sübh-i deme ant olsun,

Çok hakikat bana telkin eyleyir vicdanım,

¹⁰ Bacardığıda – başardığında.

¹¹ Nefl-i hizmet – hizmetin fazlası.

¹² Şehs – şahıs.

¹³ Faidesiz – faydasız.

¹⁴ Laegel – hiç değilse, az da olsa.

¹⁵ Hemâvaz - aynı sesi çıkaran, sesleri birbirine uygun, birbiriyle uyuşan.

¹⁶ Kömek – yardım.

¹⁷ Leçek – başörtüsü.

¹⁸ Yegin – muhtemelen.

¹⁹ Dildade – âşık, gönlünü vermiş.

²⁰ Ferş – yer, yeryüzü, toprak.

Yoktur ondan birini söylemeye imkânım. (Səhhət, 2005: 94)

Son olarak Şair, doğru yoldan sapmaması, zorluklara sine germesi, mücadele edebilmesi için Allah'tan kendisine sabır ve metanetli kalp vermesini diler. Eser, klasik Azerbaycan şiirinden şekil ve içerik bakımından, ayrıca şiirsel üslubuna ve karakterlerine göre köklü şekilde seçilmektedir. Şiir; sanatsal özellikleri ve ideal-felsefi değerlerine göre çağdaş hayatın taleplerinin tümünü karşılıyordu, bunun yanı sıra müstemleke rejiminde yaşayan halkın millî his, duygu ve düşünce karmaşıklığının bütünlüğünü gösteriyordu (Vəliyev Köprülü, 1999: 281). Abbas Sehhet bu eserde vatanın ve milletin derdini, vicdanının telkin ettiklerini dile getirmeye imkân verilmediğini de belirtmiş, her bir kalem ehlinin vatana layıkıyla hizmet edebilmesi için özgürlüğün şart olduğu fikrini vurgulamıştır.

4. SONUÇ

Kuşkusuz, çeviri sanatının edebiyat tarihine çok büyük katkıları vardır. Özellikle 19. yüzyıl Fransız edebiyatının dünya edebiyatına eşsiz etkisi, Azerbaycan edebiyatında da görülmektedir. 20. yüzyıla girer girmez Avrupa ve Rus edebiyatından yapılan çeviriler, “yeni şiir” modelleri gibi Azerbaycan edebiyatının gelişmesine ve zenginleşmesine hizmet etmiştir. Bu bakımdan Azerbaycan edebiyatında “yeni şiir” hareketinin öncülüğünü yapan Abbas Sehhet’in çalışmaları dikkat çekmektedir.

Abbas Sehhet, Azerbaycan romantik edebiyatının önde gelen şairlerindedir. Sehhet, profesyonelce yapılmış çeviri eserleri ve yazmış olduğu yeni tarzdaki şiirleriyle adından söz ettirmeyi başarmıştır. Bu açıdan bakıldığında ünlü Fransız şair Alfred de Musset’in “La Nuit de Mai” (Mayıs Gecesi) adlı şiirinin Abbas Sehhet sanatına ve dolayısıyla Azerbaycan edebiyatına etkisi, üzerinde durulması gereken konulardandır.

Sehhet; Musset’in “La Nuit de Mai” şiirinin “Mayıs Gecesi” adıyla serbest çevirisini yapmış, fakat yayınlamamıştır. Serbest çeviri, şairin vefatından sonra 1923’te yayınlanmıştır. Sehhet, şiiri çevirirken üzerinde birçok değişiklikler yapmıştır; böylece Musset’in eserinin Azerbaycan okuyucusu tarafından sevilmesini ve sanatkarlar tarafından daha kolay kabul görülerek örnek alına bilinmesini temin etmiştir.

“Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” (1916) adlı manzume, Abbas Sehhet’in en önemli eserleri arasında yer almaktadır. Manzume; her ne kadar orijinal bir eser olsa da Musset’in “La Nuit de Mai” (Mayıs Gecesi) adlı şiirinden ilham alındığı belli olmaktadır. Eser, nazımla yazılmış, arada düz yazı ile açıklamalar verilmiştir. “Mayıs Gecesi”nde derin acıyı metin boyunca gözyaşları, inilti, yalnızlık ve fedakârlık takip etmektedir. Sehhet’in eserinde ise Şair ve Şiir Perisi’nin yanı sıra sosyal sorunların gündeme getirilmesi amacıyla bir Şehirli karakteri yaratılmıştır. Şehirli karakteri; sanki şairin hayallerini göklerden yere indirerek ayaklarını yere bastırır, böylece, şiirin asıl ana fikri de belirlenmiş olur. Her iki eserde acı ve fedakârlık hisleri ön plandadır; fakat Musset’te konunun merkezinde duran dünya ve insan, Sehhet’te ise vatan ve vatandaşlık görevleridir. Romantik yazar ve şairlerin dünyayı vatan olarak gördükleri bir gerçektir ama 20. yüzyıl başlarında dönemin şartlarından dolayı asıl vurgu, vatan ve millete yapılmaktaydı. Edebiyat camiasında bu, bir vatandaşlık görevi olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla farklı konularda yazdığı eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de Abbas Sehhet, fedakâr bir insandan daha fazla fedakâr bir vatandaş karakterini yaratmaya çalışmıştır. “Şair, Şiir Perisi ve Şehirli” adlı eser; ister şekil ve yapı ister içerik ve konu isterse de dil ve üslup itibarıyla olsun Azerbaycan’da “yeni şiir”in ilk örnek modeliydi.

KAYNAKÇA

Akyüz, Kenan (1947). *Tevfik Fikret*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları. Ankara: Sakarya Basımevi.

Barmanbay, Afina (2020). *Azerbaycan Romantik Edebiyatında Vatan*. Ankara: Bengü.

Barmanbay, Afina (2021). Azerbaycan-Türkiye-Fransa Üçgeninde “Yâd Et” Şiirleri. *The XV International Scientific Symposium “Intercultural Relations in the Modern World”*, 26 Haziran Kars-Tahran, s.41-45.

Erol, Ali (2017). Azerbaycan Romantik Şiiri’nde Santimantalizm (1905-1917). *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, 17/1 Yaz-Summer, s.51-59.

Əliyev, Əsgər (1998). *XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan-Fransa ədəbi əlaqələri (Məhəmməd ağa Şaxtaxtinski yaradıcılığında)*. Namizədlik dissertasiyanın avtoreferatı. Naxçıvan Dövlət Universiteti.

Əliyev, Kamran (2013). *Ədəbiyyat tarixinə bir baxış*. Bakı: Elm və təhsil.

Fikret, Tevfik (2019). *Rübâd-ı Şikeste*. Yayına Hazırlayanlar: İbrahim Tüzer ve Selçuk Atay. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gariper, Cafer (2018). Türk Edebiyatının Yenileşmesinde Çevirinin Rolü ve Recep Vahyî'nin Batı Dillerinden Yaptığı Çeviriler. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 7, Güz, s.11-28.

История зарубежной литературы XIX века (1964). М.Е.Елизарова, С.П. Гиждеу, В.И.Колесников, Н.П.Михальская. Москва: Просвещение.

Kolcu, Ali İhsan (2006). *Ondokuzuncu Asır Türk edebiyatında Alfred de Musset Tercümelere ve Tesiri*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Mir Cəlal (1935). Abbas Sihhət Haqqında. *Abbas Sihhət*. Toplayıb tərtibə salan: Ə.Müznib. S.Hüseynin redaktəsiylə, Bakı: Azərnəşr, s.9-19.

Morkoç, Ayvaz (2018). Abbas Sehhet'in Edebi Faaliyetleri. *Türkiye ile Türk Dünyası Arasında Bir Köprü. Yavuz Akpınar Armağanı*, Ed.: Nazım Muradov, Yılmaz Özkaya, Ankara: Bengü, s.180-193.

Sihhət, Abbas (1935). *Əsərləri*. Toplayıb tərtibə salan: Ə.Müznib. S.Hüseynin redaktəsiylə, Bakı: Azərnəşr,

Səhhət, Abbas (1976). *İki Cildə Əsərləri*. 2-ci cild. Məqalələr, tərcümələr. Tərt. və qeydlər K. Talıbzadə ; red. Ə. Mirəhmədov. Bakı: Azərnəşr.

Səhhət, Abbas (2005). *Seçilmiş Əsərləri*. Bakı: Lider Nəşriyyat.

Talıbzadə, Kamal (1955). *Abbas Səhhət*. Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı.

Talıbzadə, Kamal (1978). *Sənətkarın şəxsiyyəti*. Bakı: Yazıçı.

Talıbzadə, Kamal (2005). Ön söz. *Abbas Səhhət. Seçilmiş Əsərləri*. Bakı: Lider Nəşriyyat, s.4-24.

Uçan, Hilmi (2009). *Batı Şiiri ve Teyfik Fikret*, Ankara: Hece Yayınları.

Uygur, Erdoğan (2003), Moliere ve Ahundof Tiyatrosunda "Cimri" Karakterleri Harpagon ve Hacı Kara. *Türkoloji Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, s.145-164.

Uygur, Erdoğan (2016). Fransız Edebiyatında Mirza Fethali Ahundzade Algısı Üzerine, *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı*, 25-28 Eylül, Budapeşte, Macaristan, s.396-400.

Vəliyev Köprülü, Şamil (1999). *Füyuzat Ədəbi Məktəbi*. Elmi redaktoru: Əflatun Saraçlı. Elmi məsləhətçi və ön sözün müəllifi: Kamal Talıbzadə. Bakı: Elm.

Genel Ağ (İnternet) Kaynakçası

URL 1: Альфред де Мюссе. Майская ночь. Некоторые Набоковские Переводы. <http://nabokov.gatchina3000.ru/misc/musse1.htm> (Erişim Tarihi: 14.03.2021)

URL 2: Commentaire La Nuit de Mai de Les Nuits. <https://hama-univ.edu.sy/newsites/humanities/wp-content/uploads/2018/11/la-nuit-de-mai.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2021)